КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

У концепту изборног предмета улога наставника, иако мање видљива, заправо је веома важна. Он је, пре свега, координатор, организатор, свих активности ученика и уколико их он не „води" на прави начин ученици неће успети да приведу крају свој истраживачки и пројектни рад. Из тог разлога наставник мора пажљиво да планира сопствене активности и то не на начин као што се ради код обавезних предмета. Планирање остваривања изборних предмета захтева извесну флексибилност и способност предвиђања у ком правцу ће се одвијати активности ученика, односно која врста помоћи и подршке ће им бити потребна. Наставник планира којим својим активностима подстиче рефлексивност, радозналост, аргументовање, креативност, истрајност, одговорност, самосталност и континуирано документовање рада ученика. Да би то постигао, он мора унапред да осмисли своје активности и да припреми одговарајући материјал. Сложеност планирања изборних предмета огледа се и у чињеници да се исти програм на различите начине остварује у различитим групама, тако да се планирање мора одвијати на нивоу конкретне групе. Програми који су полуструктуирани, као што су ови, не могу се успешно реализовати уколико се импровизују и препусте ученицима, иако се базирају на идеји да су ученици главни актери.

Наставник прати како ученици учествују, како сарађују, како решавају конфликте. Укључује се кад процени да је неопходно. Не сузбија сукобе ако се они одвијају аргументима. Како у свакој групи постоје ученици који су мање укључени у заједнички рад, то решава давањем подстицаја без вршења притиска. Повећана укљученост и активност ученика треба да почива на њиховој радозналости.

Наставник континуирано даје повратну информацију ученицима која треба да буде јасна и благовремена и помогне им да коригује свој рад. Такође, и наставник треба да добије од ученика повратну информацију о свом раду што је драгоцено за његово даље планирање остваривања изборног предмета.

КЉУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ

Кључне компетенције за целоживотно учење су: комуникација на матерњем језику; комуникација на страном језику; математичке, научне и технолошке компетенције; дигитална компетенција; учење учења; друштвене и грађанске компетенције; осећај за иницијативу и предузетништво; културолошка освешћеност и изражавање.

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Опште међупредметне компетенције се односе на целоживотно учење, комуникацију; рад са подацима и информацијама; дигиталну компетенцију; решавање проблема; сарадњу; одговорно учешће у демократском друштву; одговоран однос према здрављу; одговоран однос према околини; естетичку компетенцију и предузимљивост и оријентацију ка предузетништву.

ВРЕДНОВАЊЕ ГРУПНОГ РАДА

Вредновање активности се може обавити и са групом тако што се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана посебно, односно може се применити тзв. вршњачко оцењивање.

Када је у питању вредновање рада ученика на пројекту, онда се могу пратити следећи показатељи: колико јасно ученик дефинише проблем; колико прецизно одређује циљ пројекта, да ли консултује различите изворе информација; да ли доводи у везу избор активности пројекта са проблемом и циљем; да ли показује креативност у осмишљавању активности; колико пажљиво прикупља податке; да ли се придржава процедура; да ли правилно обрађује податке; да ли закључке доноси на основу валидних података; да ли документује активности на пројекту; какав је квалитет завршне презентације; како помаже другима; како сарађује; како дели информације од значаја за пројекат.

По завршетку пројекта, односно једне теме или целог програма, ученици могу да изврше самопроцењивање. За то се може користити листа од неколико питања коју је наставник направио наменски за ту групу. Нека од питања могу бити: укратко напиши шта ти је било најзанимљивије, шта је било најтеже, шта си научио, које си вештине стекао, када би поново радио да ли би нешто променио, да ли си задовољан како си сарађивао са осталим члановима групе и др.

Наставник може да вреднује и оцењује и продукте рада (пано, лифлет, снимак, фотографија, представа, направљен костим...) као и јавни наступ, обављен интервју, исказану иницијативу, посредовање у разрешавању сукоба унутар групе.

Бројчано вредновање рада у групи узима у обзир следеће елементе: рад у групи; познавање тематике; решавање задатка.

НИВО/ОЦЕНА	РАД У ГРУПИ	ПОЗНАВАЊЕ ТЕМАТИКЕ	РЕШАВАЊЕ ЗАДАТКА
ВИСОК **одговара оценама 5 или 4**	Ученик сарађује са свим члановима групе, уважава њихове потребе, пажљиво слуша друге, поштује договоре групе, не касни, своје обавезе извршава на време и тачно.	Ученик поседује знања, показује спремност да прикупља нове информације, активно подстиче размену идеја и знања са члановима групе и уважава њихове идеје, често поставља питања која се односе на тему.	Ученик је у потпуности посвећен решавању задатка групе. Даје предлоге како решавати задатак.
СРЕДЊИ **одговара оценама 4 или 3**	Ученик сарађује са члановима групе уз мање тешкоће, повремено има проблема у комуникацији али их самостално решава, своје обавезе извршава уз подсећање и опомињање.	Ученик поседује извесна знања и повремено суделује у размени идеја, повремено поставља питања која се односе на тему.	Ученик уз помоћ наставника и/или осталих чланова групе учествује у решавању задатка. Ретко има предлоге како решавати задатак, али кад га добије ради по њему. Повремено има активности које не доприносе решавању задатка.
НИЗАК **одговара оценама 3 или 2**	Ученик повремено има сукобе у којима напада особе а не проблем, своје обавезе извршава ретко и делимично.	Ученик поседује мало знања и показује малу спремност да прикупља нове информације, ретко суделује у размени идеја, ретко поставља питања која се односе на тему.	Ученик минимално доприноси решавању задатака. Нема предлоге како решавати задатке и када добије предлоге слабо их реализује.
НЕЗАДОВОЉАВАЈУЋ **одговара оцени 1**	Ученик омета рад групе, доприноси неконструктивним сукобима и не извршава своје обавезе.	Ученик ништа не зна о теми и нема интересовање да сазна. Не учествује у размени идеја. Никад	Ученик омета решавање задатка.

		не поставља питања која се односе на тему.	

ПРВА И ДРУГА ГОДИНА

Успех ученика у учењу из изборних предмета оцењује се бројчано и оцена улази у општи успех ученика. Оцена се бележи минимум три пута током полугодишта. На крају првог и другог полугодишта изводи се закључна оцена. Оцена се изводи на основу сумативног и формативног оцењивања. Сумативно оцењивање обухвата презентацију пројектног задатка и/или посебних задатака унутар пројекта за сваку од две теме предвиђене школским програмом. Формативно оцењивање обухвата читав низ активности ученика током наставног процеса, које су наведене у даљем тексту.

Наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција. Процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на индивидуалним усменим и писаним проверама.

Наставник прати и формативно оцењује следеће активности ученика: начин на који ученик учествује у активностима; како прикупља податке; како аргументује, евалуира, документује; квалитет постављених питања; способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима; разликовање чињенице од интерпретације; извођење закључка; прихватање другачијег мишљења; примена наученог; предвиђање последица; давање креативних решења; како ученици међусобно сарађују; како решавају сукобе мишљења; како једни другима помажу; да ли испољавају иницијативу; како превазилазе тешкоће; да ли показују критичко мишљење или критицизам; колико су креативни; дају ли креативна решења; како ученици међусобно сарађују; како решавају сукобе мишљења; како једни другима помажу; да ли испољавају иницијативу; како превазилазе тешкоће; да ли показују критичко мишљење или критицизам; колико су креативни.

Када је у питању вредновање рада ученика на пројекту, онда се могу пратити следећи показатељи: колико прецизно одређује циљ пројекта; да ли консултује различите изворе информација; да ли доводи у везу избор активности пројекта са проблемом и циљем; да ли показује креативност у осмишљавању активности; колико пажљиво прикупља податке; да ли се придржава процедура; да ли правилно обрађује податке; да ли закључке доноси на основу валидних података; да ли документује активности на пројекту; какав је квалитет завршне презентације; како помаже другима; како сарађује; како дели информације од значаја за пројекат.

При примени сложенијих активности прати се и вреднује ток организације, међусобна сарадња ученика, поштовање процедура, уочавање тешкоћа, идентификација више различитих решења за уочени проблем, идентификација могућих помагача, овладавање вештином евалуације и вештином презентације

постигнутог, размена искуства између група. Свака активност доприноси остварењу задатака.

Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе. Зато на крају сваког модула ученици треба да процењују сопствени рад и рад групе, идентификују тешкоће и њихове узроке, као и да дају предлог о другачијој организацији активности. Треба имати у виду да је у изборним програмима процес рада често важнији од самих резултата. Из неуспелог истраживања или пројекта може се пуно тога научити и зато ученици не морају неминовно бити лоше оцењени.

По завршетку пројекта, односно једног модула или целог програма, ученици могу да изврше самопроцењивање. За то се може користити листа од неколико питања коју је наставник направио наменски за ту групу. Нека од питања могу бити: укратко напиши шта ти је било најзанимљивије, шта је било најтеже, шта си научио, које си вештине стекао, када би поново радио да ли би нешто променио, да ли си задовољан како си сарађивао са осталим члановима групе и др. Вредновање активности се може обавити са групом тако што се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана посебно, односно може се применити тзв. вршњачко оцењивање.

ОЦЕЊИВАЊЕ

Презентације

Формални критеријум: однос текста и теза на слајдовима / употреба визуелних садржаја при објашњавању (слике, график исл.) / контраст фонта/позадине/слика (колико је слајд оптерећен непотребним садржајем који одвлачи пажњу од самог излагања)

Саджајни критеријум: у којој мери садржај презентације прати задатау тему / егзактност информација на слајдовима / евалуација коришћених извора и литературе

Критеријум у односу на излагање: у којој мери се ученици ослањају на белешке и слајдове / у којој мери темпо излагња прати слајдове и колико је прилагођен публици / у којој мери ученик може критички да приступи обрађеном садржају и да дискутује на задату тему

Критеријум оцењивања на основу стечених бодова:

0-50 оцена 1
51-65 оцена 2
66-80 оцена 3
81-90 оцена 4

91-100 оцена 5

Семинарски радови

Прецизније формулисани критеријуми вредновања овог рада су:

- **разумевање теме**, 1 и 2 део рада
- **уверљивост аргумената**, 3 део рада у коме формулишете ваш став и критички анализирате ове теорије
- **кохерентност** односи се на 1 2 и 3
- **оригиналност**. Односи се на 3 део рада у коме формулишете и браните вашу интерпретацију ових теорија

Показатељи остварености критеријума

Показатељи разумевања теме су:

1) Ученик је показао разумевање проблема.
2) Ученик је показао разумевање аргумената.
3) Теоријски концепти/појмови су интерпретирани на адекватан начин.

Показатељи релевантности есеја у односу на тему су:

1) Ученик је разумео специфичан захтев теме.
2) Ученик је изнео релевантан садржај за тему.
3) Ученик је навео адекватне примере.

Показатељи убедљивости аргумената су:

1) Аргументи у есеју нису лако оповргљиви.
2) Ученик је уочио могуће противаргументе и одговорио на њих.
3) Ученик није наводио неаргументоване ставове.

Показатељи кохерентности су:

1) Ставови и аргументи нису међусобно противречни.
2) Ставови и аргументи немају унутрашњих противречности.
3) Извођење аргумената је доследно и систематично.

Показатељи оригиналности су:

1) Ученик показује релевантан лични став према теми.
2) Ученик приступа теми на јединствен и креативан начин.

Активност

Активност на часовима, рад у групи и сл. Све што се може оценити као позитивно и у складу је са Правилником о оцењивању.

ТРЕЋА И ЧЕТВРТА ГОДИНА

Узимајући у обзир све критеријуме вредновања рада и оцењивања ученика у првом и другом разреду, у старијим разредима инсистирамо и на њиховој самосталности у раду, те кооперативном раду наставника и ученика.

Ученици и наставник:

- дефинишу шта ће све бити праћено и вредновано;
- одређују ко ће, кад и како вршити процену (самопроцена, једни друге, од стране наставника);
- дефинишу критеријуме вредновања.

Предлог праћења и вредновања групног рада

Елемент/критеријум	**ОДЛИЧАН**	**ДОБАР**	**ПОТРЕБНА ЈЕ ПОМОЋ**
Учешће чланова тима	Сви чланови учествују.	Учествују само неки чланови.	Један или два члана доминирају.
Сарадња чланова тима	Сви чланови добро сарађују.	Неки чланови добро сарађују (постоје поделе унутар групе).	Нема сарадње (расправљају се, исмевају друге...).
Комуникација	Слушају и уважавају коментаре и мишљења других.	Слушају и уважавају мишљења ученика који се наметну.	Међусобно се уопште не слушају и не уважавају.
Број исправно урађених задатака	Сви или већина задатака.	Неколико задатака.	Мали број или ниједан.

Предлог праћења и вредновања презентовања пројектних активности/дебата

име и презиме ученика	припремљеност	фокусираност на тему/проблем	аргументација	поштовање саговорника	поштовање времена
1. … 2. …					